

Abstract

Research shows that loss of personal control leads to increased conformity to salient social norms. However, not much is known about motivational and cognitive processes underlying this effect, as well as the boundary conditions required for norm conformity to occur among control-deprived individuals. Because lack of control is associated with increased withdrawal, avoidance motivation and uncertainty, one could assume that it should push people to blindly conform to ingroup norms. The aim of this thesis was to test a set of predictions, based on the theoretical assumption that norm conformity among control-deprived individuals can be strategic and goal-driven. We tested this hypothesis in four research lines consisting of 12 studies.

In the first research line we explored cognitive and motivational processes underlying increased norm conformity following threat to control and the role of ingroup efficacy in this process. We received initial support for the hypothesis that participants who lack personal control do not conform to ingroup norms blindly, but rather express increased norm interest and conformity when they initially perceive ingroup members as being efficacious. Thus, we propose that considering a given group as able to achieve its goals successfully is a prerequisite for expressing interest in normative information and willingness to follow it.

In the second line of studies we tested a novel hypothesis, according to which willingness to join a given group and act on its behalf depends on whether this group operates in the same (vs. different) domain as the one in which participants lack control. We received confirmation for our hypothesis that loss of control over a specific problem (air pollution) increases willingness to join an agentic group and act on its behalf only when it operates in the same (air pollution), but not different (public spaces) domain. Therefore, we assume that low control participants act in a strategic way, by expressing preference for groups and norms that directly address the problem they were faced with.

In the third line of studies we show that lack of control over sociopolitical issues increases conformity to salient ingroup norms regarding voting intentions. Specifically, we show that people who lack control over sociopolitical issues can still be active voters, only if they are surrounded by a positive participatory norm. In this research line we further show the importance of a match between the domain in which participants lack control and the domain in which norm conformity occurs. Additionally, we offer evidence for the superiority of norms prevailing in closer (participants' acquaintances), rather than distant (whole nation) ingroups among control-deprived individuals.

In the very final study of the thesis we show that contextual threat related to the COVID-19 pandemic can produce similar responses to lack of personal control with regard to norm conformity. We demonstrate that threatened individuals show higher conformity to ingroup norms, but only

when they support anti-prejudice attitudes and behaviors. These results point to another boundary condition required for norm conformity among threatened individuals, which is that the given norm should not differ from what is socially desirable and beneficial for the ingroup.

Summing up, research described in this thesis offers initial evidence supporting the hypothesis that control-deprived individuals do not follow any ingroup norms blindly, but rather tend to act in a strategic way. Results of the studies suggest that they show higher vigilance to contextual information regarding group features and norm characteristics and conform to ingroup norms only when such a response increases chances for restoring threatened sense control.

Streszczenie

Badania pokazują, że utrata kontroli osobowej prowadzi do zwiększonego konformizmu wobec norm społecznych. Niewiele jednak wiadomo o procesach motywacyjnych i poznawczych leżących u podłoża tego efektu, a także o warunkach brzegowych niezbędnych do wystąpienia konformizmu wobec norm wśród osób pozbawionych poczucia kontroli. Ponieważ brak kontroli wiąże się ze zwiększonym wycofaniem, motywacją do unikania i niepewnością, można przypuszczać, że ten stan powinien skłaniać ludzi również do bezrefleksyjnego podążania za normami grupy własnej. Celem poniższej rozprawy było przetestowanie hipotez opartych na teoretycznym założeniu, zgodnie z którym podążanie za normami wśród osób pozbawionych kontroli może mieć charakter strategiczny i zorientowany na cel. Hipotezę tę sprawdzaliśmy w dwunastu badaniach w czterech liniach badawczych.

W pierwszej z tych linii badaliśmy procesy poznawcze i motywacyjne leżące u podłoża zwiększonego konformizmu wobec norm jako skutku zagrożenia poczucia kontroli oraz rolę efektywności grupowej w tym procesie. Otrzymaliśmy wstępne wsparcie dla hipotezy, że badani w warunku niskiej kontroli nie wykazują bezrefleksyjnego konformizmu wobec norm, ale raczej wyrażają zwiększone zainteresowanie normami i chęć podążania za nimi, jeśli uprzednio postrzegali członków swojej grupy jako skutecznych. Proponujemy zatem, że uznanie danej grupy za zdolną do skutecznego osiągnięcia swoich celów jest niezbędnym warunkiem do zainteresowania się normami i chęci podążania za nimi.

W drugiej linii badań testowaliśmy nową hipotezę, zgodnie z którą chęć dołączenia do danej grupy i działania w jej strukturach zależy od tego, czy grupa ta działa w tej samej (a nie innej) domenie, w której uczestnicy nie mają poczucia kontroli. Otrzymaliśmy wstępne potwierdzenie dla naszej hipotezy, zgodnie z którą utrata kontroli nad konkretnym problemem (zanieczyszczenie powietrza) zwiększa chęć dołączenia się do sprawczej grupy i działania na jej rzecz tylko wtedy, gdy grupa ta działa w tej samej (smog), ale nie innej (przestrzeń publiczną) domenie zainteresowań. Na podstawie tych wyników zakładamy, że badani odczuwający brak kontroli działają w sposób strategiczny, wyrażając preferencje wobec grup i norm bezpośrednio adresujących dany problem, na rozwiązanie którego nie mają wpływu.

W trzeciej linii badawczej pokazujemy, że brak kontroli nad kwestiami społeczno-politycznymi zwiększa konformizm wobec norm grupy własnej dotyczących intencji udziału w wyborach. Zgodnie z wynikami naszych badań ludzie, którzy odczuwają brak kontroli nad kwestiami społeczno-politycznymi mogą być aktywnymi wyborcami, jeśli tylko otaczają ich pozytywne normy partycypacyjne. W tej linii badawczej ponownie udowadniamy znaczenie dopasowania między domeną, w której uczestnicy nie mają kontroli, a domeną, w której występuje konformizm wobec norm (wybory polityczne).

W ostatnim badaniu opisanym w tej tezie pokazujemy, że zagrożenie związane z pandemią COVID-19 może wywoływać podobne reakcje jak brak kontroli osobowej w odniesieniu do konformizmu wobec norm. Zgodnie z wynikami badania osoby silniej zagrożone wykazują wyższe podążanie za normami grupowymi, ale tylko wtedy, gdy te wspierają one postawy i zachowania antyuprzedzeniowe. Wyniki te wskazują na inny warunek niezbędny dla zaistnienia konformizmu wśród zagrożonych jednostek, a mianowicie, by dana norma nie różniła się od tego, co jest społecznie pożądane i korzystne dla grupy.

Podsumowując, badania opisane w tej rozprawie dostarczają wstępnych dowodów wspierających hipotezę, że osoby pozbawione kontroli nie wykazują bezrefleksyjnego konformizmu wobec norm grupowych, ale raczej działają w sposób strategiczny. Wyniki naszych badań sugerują, że osoby o niskim poczuciu kontroli wykazują większą czujność na informacje kontekstualne dotyczące cech grupy i charakterystyk norm oraz podążają za normami grupy własnej, tylko jeśli taka reakcja zwiększa szanse na odzyskanie zagrożonego uprzednio poczucia kontroli.

Abstract

Stigmatization is the phenomenon of noticing a person's distinctness, assigning stereotypical characteristics to her, putting her into a particular category of individuals, and subjecting her to discrimination (Link & Phelan, 2004). This phenomenon is explored as a public stigma, which shows how people stigmatize others, and personal stigma. The latter consists of the perception and experience of being stigmatized by others and self-stigmatization (Brohan, 2010).

As part of this dissertation, studies have been conducted on the stigma of people suffering from mental illness, based on the perspective of seniors.

Students from the University of the Third Age and patients of the Department of Psychiatry took part in the study. The method of data collection was semi-structured group and individual interviews. The analysis of the collected data was based on phenomenological thought and hermeneutic tradition (Smith, 2011). The whole process of preparing and creating publications for the doctoral thesis was accompanied by drawing on existential thought.

The aim of the first study was to explore the stigmatization of people affected by mental illness by the elderly. The analysis highlighted beliefs about the causes of the illness, emotional attitudes towards the people suffering from mental illness, and behaviors present in interactions with them. On each of these dimensions, both manifestations of stigma and affirmation of diversity have been observed.

The second study was aimed at describing and understanding how older people suffer when confronted with mental illness and tasks characteristic of the old age. The second aim was to understand whether interpersonal relations and the potential experience of stigmatization have impact on healing or worsening of the illness. The results revealed the enormity of the losses faced by the studied women; a sense of alienation, exacerbated by misunderstandings from loved ones and the experience of supportive and hopeful behavior of those around them.

The purpose of the third study was to identify possible meanings of self-stigmatization of older people affected by mental illness. The results identified self-stigmatization functions related to protection against confrontation with passing away, filling the empty space left by the lost life roles and initiating interactions with others.

The results obtained in the studies allowed us to see the broad context in which the phenomenon of stigmatization should be considered. It covers existential concerns experienced by both people affected by mental illness and those who come into contact with them, and shows the ambiguity of public stigma and personal stigma (especially self-stigma).

On the basis of the results obtained, a proposal was created dedicated to seniors' psychoeducation aimed at preventing stigmatization and self-stigmatization of people suffering from mental illness.